De tre retfærdige kammagere

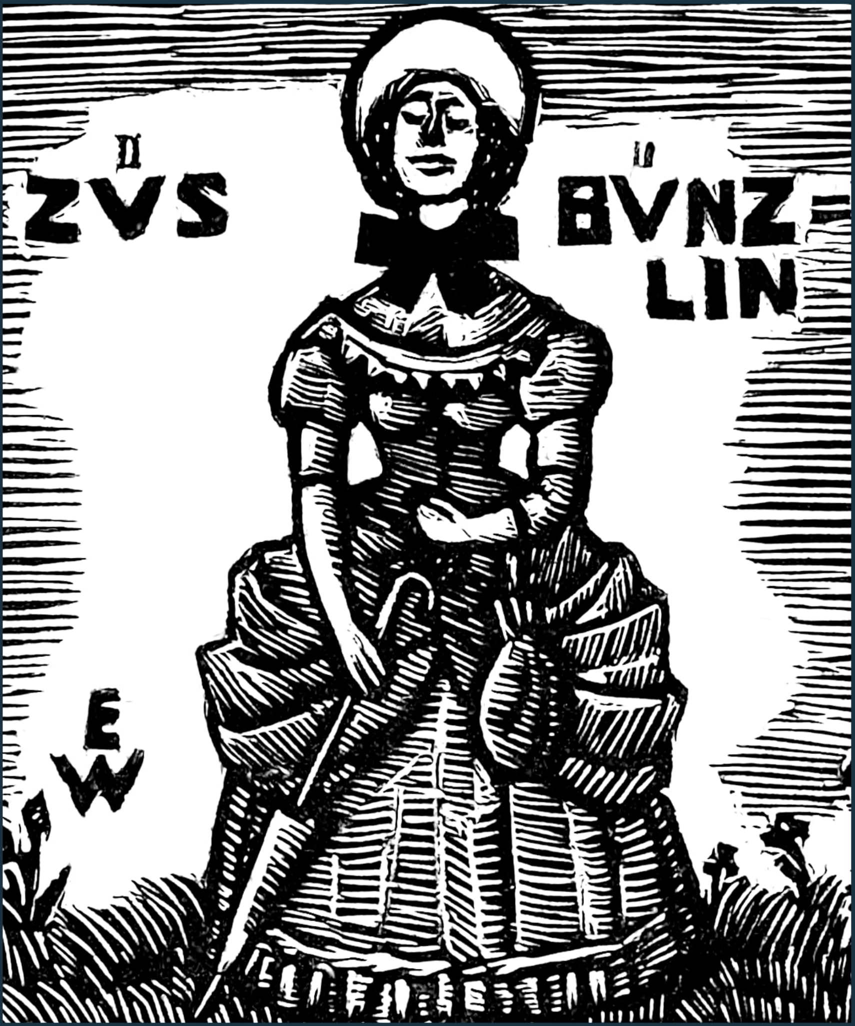

Gottfried Keller

Bibliotek 1800

Gottfried Keller

De tre retfærdige kammagere

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Gottfried Keller: *De tre retfærdige kammagere* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Gottfried Keller: *De tre retfærdige kammagere* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of*

art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

De tre retfærdige kammagere

At en hel by af uretfærdige eller letsindige undertiden kan holde sig oppe under tidernes vekslen og omskiftelser, det er folkene i Seldwyla et bevis for, men at tre retfærdige ikke længe kunne leve under samme tag uden at komme i hårene på hinanden, det kan man se af de tre kammagere. Talen er her ikke om den himmelske retfærdighed eller om den menneskelige samvittigheds naturlige retfærdighedsfølelse, men om den blodløse retfærdighed, der har strøget den bøn: "Forlad os vor skyld, som og vi forlade vore skyldnere" af sit Fadervor, fordi den ikke ved af nogen skyld at sige og ikke har noget udestående med nogen, som ikke tilføjer nogen fortræd, men som heller ikke spreder nogen glæde om sig, som nok vil arbejde og samle til bunke, men tager sig vel i agt for at give noget ud, og som rigtignok ser sin fordel i en punktlig opfyldelse af sine pligter, men ellers ikke finder nogen glæde deri. Den slags dydsmønstre slår ganske vist ingen lygter itu, men de tænder heller ingen, og har i det hele taget intet lysende ved sig; de driver alle slags håndteringer, og den ene er dem lige så god som den anden, når kun ingen fare er forbundet med den; helst slår de sig dog ned på et sted, hvor der efter deres mening er rigtig mange uretfærdige; thi skulle disse dydsmønstre leve for sig selv uden noget fyldekalk af denne syndige verden, ville de snart rive hinanden op som møllestene, der intet korn er imellem. Når der tilstøder en af dem et uheld, bliver han højst forundret og jamrer, som om alverdens ulykker var styrtet sammen over hans hoved, og det endskønt han

aldrig har gjort nogen uret; thi disse folk betragter verden som en stor, garanteret politistat, hvor ingen har noget at frygte, når han kun fejer flittigt for sin dør og ikke af vanvare vælter urtepotter ud af vinduet eller kaster vand ned på gaden.

I Seldwyla var der en kammagerforretning, som plejede at skifte ejer hvert femte eller sjette år. Og dog var det en god forretning, når den blev ordentligt passet, for småkræmmerne, der rejste rundt til kræmmermarkederne i de omliggende byer, købte deres varer dér. Foruden de nødvendige redekamme i alle mulige størrelser forfærdigede man også de nydeligste nakkekamme til de landlige skønheder og tjenestepigerne. De forarbejdedes af smukt, gennemsigtigt kohorn, og her fik svendene rigtig anvendelse for deres kunst (mestrene arbejdede aldrig med), idet de indbejdsede kammene med en prægtig rødbrun skildpaddefarve i flammer og skyer, hver efter sin smag og så kunstfærdigt, at når man holdt kammene op mod lyset, troede man at se de herligste solopgange, svømmende aftenlandskaber, de nydeligste makrelskyer, orkaner, tordenvejr og andre spraglede naturfænomener. Om sommeren, når svendene gerne drog på vandring og ikke var så lette at holde på, blev de høfligt behandlet og fik ordentlig kost og lønning; men når de måtte søge arbejde om vinteren, da der ikke var så knapt af dem, måtte de dukke nakken og lave kamme det bedste, de havde lært, og det for en smal løn. Den ene dag efter den anden satte madammen et fad med surkål på bordet, og mester sagde: "Det er fisk." Når så en af svendene vovede at sige: "Nej, undskyld, det er surkål!" så fik han på øjeblikket sin afsked og måtte vandre afsted ud i vintervejret. Men så snart engene blev grønne og vejene fremkommelige, sagde de: "Det er dog

surkål!" og snørede deres bylt. Og selv om madammen straks smed en skinke oven på kålen og mesteren sagde: "Jeg troede, min sæl, det var fisk; men nu ser jeg først, det er jo en skinke!" så længtes de alligevel bort, da tre svende måtte sove sammen i en tospænderseng, og derfor i vinterens løb havde fået nok af ribbensstød og frosne sider.

En gang kom der en ordentlig og sagtfærdig svend tilrejsende fra et af de sachsiske lande; han var i alle måder føjelig, sled som et lille dyr og lod sig ikke fortrænge, så at han til sidst blev som et fast husgeråd og flere gange så mestrene skifte, da det i de år gik noget voldsommere til, end det plejede. Jobst strakte sig i sengen, så stift han kunne, og hævdede sommer og vinter sin plads inderst ved væggen; han tog gerne surkålen for fisk, og om foråret lod han sig under beskeden tak skære et stykke af skinken. Den lille løn henlagde han så vel som den større, for han gav intet ud, men opsparede alting. Han levede ikke som andre håndværkssvende, drak sig aldrig et krus øl, holdt ikke omgang med nogen af sine landsmænd eller med andre unge fyre; men stillede sig om aftenen op uden for gadedøren og slog en sladder af med de gamle koner og hjalp dem undertiden vandspanden op på hovedet, når han var i særlig behageligt lune, og gik i seng med hønsene, når det ikke var så gode tider med arbejde, at han kunne tjene sig en ekstraskilling ved at slide natten med. Om søndagen arbejdede han ligeledes til langt hen på eftermiddagen, selv i det skønneste vejr; men man må blot ikke tro, at han gjorde det med liv og lyst som Johan, den muntre sæbesyder; nej, han var tværtimod nedslået under alt dette frivillige slid og klagede i ét væk over tilværelsens besværlighed.

Når da søndag eftermiddag kom, så gik han i sit snavsede arbejdstøj og i de klaprende tøfler over gaden til vaskerkonen og hentede sig sin rene skjorte og den blankstrøgne krave, fadermorderne og det rene lommetørklæde, og bar disse herligheder foran sig på sin flade hånd, idet han med pyntelige skridt vendte tilbage til sit logi. For sammen med skødskind og slæbere anlægger mange svende en egen sirlig gang som om de svævede i højere sfærer, i særdeleshed de dannede bogbindere, de lystige skomagere og de prikne kammagere. Men når Jobst så havde lukket sin kammerdør efter sig, overvejede han endnu en gang nøje, om han virkelig også skulle tage den rene skjorte eller krave på (for med al sin blidhed og retskaffenhed var han en lille grisemikkel), elle om ikke det gamle linned kunne holde endnu en uge og han blive hjemme og tjene endnu et par skilling. Når han havde taget denne bestemmelse, satte han sig igen ved sit arbejdsbord med et suk over verdens besværlighed og skar nok så tvært tænder i kammene eller bejdsede hornet om til skildpaddeskal, hvorved han gik så nøgternt og fantasiløst til værks, at han altid smurte de samme tre trøstesløse klatter på dem; for, når det ikke var ham udtrykkeligt pålagt, gjorde han sig aldrig den mindste ulejlighed med nogen ting. Besluttede han sig derimod til at gå en spadseretur, så pyntede han sig først i timevis med den største pillenhed, tog derpå sin spadserestok i hånden og vandrede i sirlig pasgang en smule udenfor porten, hvor han da slog sig til ro og indlod sig i en beskeden og kedsommelig passiar med andre spadserende, der heller ikke havde noget bedre at gøre, i reglen gamle seldwylere, der ikke mere kunne komme på værtshusene. Sammen med dem plejede han så at

standse foran et hus, der var under opførelse, foran en kornmark eller et af blæsten beskadiget æbletræ eller et nyt garnspinderi og indlade sig i en dybsindig konversation desangående, om deres hensigtsmæssighed og de vedrørende pengespørgsmål, om høstudsigterne og markfrugternes beskaffenhed, som han ikke havde en døjt forstand på. Det kom ham heller ikke an på det, men således fordrev han efter sine begreber tiden på den billigste og mest underholdende måde, og de gamle folk, som han på den måde gjorde bekendtskab med, kaldte ham altid den artige og fornuftige sachser, for de havde lige så lidt forstand på disse ting som han. Da seldwylerne grundlagde et stort aktiebryggeri, som de ventede sig et uhyre opsving af, og da man allerede havde begyndt at lægge grunden til den vidtløftige bygning, stolprede han mangen søndag eftermiddag omkring på byggepladsen og undersøgte med kenderblik og med den øjensynligste interesse ethvert fremskridt, som bygningen gjorde, ret som om han kunne have været en bygningskyndig eller en vældig øldrikker.

"Tro kun mig," råbte han gang på gang, "det bliver et kolossalt arbejde! Det bliver en storartet anstalt! Men penge går der til, nåda. Når barestens hvælvingen havde været en lille kende dybere her og muren en tomme tykkere hist!"

Ved al denne passiar gjorde han sig ingen anden tanke end at fordrive tiden, til han skulle hjem til aftensmaden, før det blev mørkt, for dette var det eneste, hans værtinde havde at klage over hos ham, at han aldrig udeblev fra aftensmaden nogen søndag aften således som de andre svende, så at hun tit måtte blive hjemme alene for hans skyld eller på anden måde sørge for ham. Havde han så sat sit stykke steg eller pølse til livs, så gik

han endnu en lille tid omkring i sit kammer og vegeterede, før han krøb i seng; det anså han så for en fornøjelig søndag.

Men bag hans beskedne, ærbare og blide væsen lå der ligesom et let anstrøg af skjult ironi, som om han i al hemmelighed godtede sig over verdens letsindighed og forfængelighed og i sit stille sind nærede en betydelig tvivl om vigtigheden og betydningen af alle disse menneskers foretagender, som en mand, der vidste med sig selv, at han havde anderledes store ting for. I virkeligheden satte han undertiden – navnlig ved de omtalte sagkyndige søndagsdrøftelser – så superklogt et ansigt op, at ingen kunne tage fejl af, at han var en alvorsmand første skuffe, der rugede over mægtige planer, mod hvilket alt det, som andre mennesker syslede med, var rene barnestreger. Den store plan, som han slæbte om med dag og nat, og som var hans livs stille ledestjerne alle de år, han arbejdede i Seldwyla som svend, gik ud på at lægge så meget op af sin arbejdsløn, at han en smuk dag kunne købe forretningen, når den tilfældigvis skulle blive til fals, og således selv blive ejer og mester. Det var denne tanke, der lå til grund for al hans gøren og laden, for han havde ret vel indset, at en flittig og sparsommelig mand, der gik sine egne stille veje og forstod at føre sig de andres sorgløshed til nytte uden selv at blive smittet af det, måtte ypperligt kunne trives i Seldwyla. Når først han var blevet mester, skulle han snart tjene sig så mange penge, at han kunne skaffe sig borgerret, og da var det hans agt at leve så adstadigt og fornuftigt, som aldrig nogen borger i Seldwyla havde levet, ikke at bryde sig om noget som helst andet, end hvad der kunne bidrage til at forøge hans velstand, aldrig at give en døjt ud, men at trække så meget som

muligt til sig af de penge, der altid cirkulerede livligt i den letsindige by. Denne plan var lige så simpel som rimelig og letfattelig, og han viste også stor fasthed og hårdnakkethed i dens udførelse, for han havde allerede lagt en køn lille skilling til side, som han vogtede med den største omhu og som i følge sikker beregning med tiden ville sætte ham i stand til at nå hans mål. Det umenneskelige ved denne stille og uskadelige plan var kun det, at det var Jobst, der havde fattet den, for der var ingen som helst indre bevæggrund, der bandt ham til Seldwyla, han følte ingen forkærlighed hverken for stedet eller for befolkningen, endnu mindre følte han nogen interesse for landets politiske forfatning eller dets skik og brug. Alt dette var ham lige så ligegyldigt som hans egen hjemstavn, som han aldrig ofrede en tanke; med sin flid og sin retskaffenhed kunne han lige så godt have slået sig igennem på hundrede andre steder i verden som her, men han havde ingen frihed i sit valg, og blev af sin smålige vindesyge ledet til at gribe den første den bedste lejlighed, der lovede nogen profit. "Hvor det går mig vel, er mit fædreland!" siger ordsproget, og det skal vel få lov at gælde for dem, der af gode eller tvingende årsager bliver drevet til at søge deres lykke i et nyt fædreland, for dem, der efter frit valg drager ud i verden for at slå sig op og vender hjem som holdne folk, eller for dem, der fordrevet af tidens pinagtigheder og grebet af nutidens vandredrift forlader den hjemlige arne for skarevis at deltage i den nye folkevandring over havet; også for dem, der i fremmed land har fundet trofaste venner eller samfundsforhold, der stemmer bedre med deres natur, end dem, de efterlod der hjemme, og for dem, som ved et eller andet smukt, menneskeligt bånd har knyttet sig til andre

samfund. Men alle disse føler sig ved hengivenhedens og samfølelsens bånd bundet til det sted, hvor de har opslået deres bolig og vil også dér søge at føre en menneskeværdig tilværelse. Men Jobst vidste knap, hvor han var; schweizernes indretninger og skikke var ham ganske uforståelige, hvorfor han undertiden sagde:

"Ja vist, schweizerne er et politisk folkefærd. Politiken er en herlig ting for dem, der har rigtig sans for den. Jeg for mit vedkommende har aldrig brudt mig om den; det var ikke skik og brug, dér hvor jeg er fra."

Seldwylernes sæder var ham meget imod og voldte ham tit en betydelig forskrækkelse, når de drog ud på et eller andet krigstog, eller der var spektakler i byen; han gemte sig da skælvende i den inderste krog af sit værksted og fantaserede om mord og blodsudgydelse. Og dog var det hans faste forsæt og hans store hemmelighed at forblive i Seldwyla alle sine dage. Man finder den slags mennesker strøet rundt om på hele jordkloden, folk, der af ingen anden grund hager sig til den plet af jord, hvor de bygger og bor, end fordi flæsket dér er federe end andre steder, og de smovser af det uden længsel efter deres gamle hjem, uden kærlighed til deres nye, uden nogensinde at kaste et blik ud i verden, uden at føle den mindste interesse for det samfund, de lever iblandt; og de ligner derfor mindre frie mennesker end visse lavere organismer, hine besynderlige småskabninger og plantespirer, der af luften og vandet bliver båret et eller andet sted hen, hvor de så suger sig fast og formerer sig.

Således levede han år efter år i Seldwyla og forøgede sin hemmelige skat, som han havde liggende under en af fliserne i

sit kammergulv. Endnu skulle ingen skrædder rose sig af at have tjent en hvid på ham, for den søndagsfrakke, han havde på, da han kom rejsende til Seldwyla, var endnu stadig i samme stand som den gang. Ingen skomager var blevet en øre rigere ved hans søgning, for han sled endnu på de samme støvlesåler, der havde prydet det ydre af hans vadsæk ved hans ankomst til byen, for der er kun to og halvtreds søndage i året, og det var kun på halvdelen af dem, at han undte sig en lille spadseretur. Ingen skulle prale af nogensinde at have set et pengestykke, stort eller lille, i hans hånd, for, når han foretog sig en af sine vandringer uden for porten, stak han aldrig en hvid til sig, så at det ikke var ham muligt at give noget ud. Når der kom sælgekoner i værkstedet med kirsebær, blommer eller pærer, og de andre svende tilfredsstillede deres lyster, havde han også tusind og én lyst, som han imidlertid vidste at dæmpe ved, at han med største opmærksomhed tog del i underhandlingerne og alt imens med hånden strøg hen over og befølte de smukke blommer og kirsebær, og lod så konerne gå igen højligt betuttede, da de havde anset ham for den bedste kunde, mens han i sit stille sind glædede sig over sin afholdenhed og med lun selvtilfredshed gav sine kammerater tusind små anvisninger med hensyn til, hvordan de skulle stege eller skrælle de købte æbler. Men lige så lidt som han nogensinde gav mønt ud, lige så lidt fik man nogensinde et vredt ord fra ham, han kom aldrig med et urimeligt forlangende eller et bistert ansigt; tværtimod, han undgik omhyggeligt enhver trætte og tog det ikke ilde op, om man af og til drev en lille spøg med ham, og så nysgerrig han også var efter at iagttage og bedømme enhver tvivl og alle slags sliddersladder, fordi det ydede ham et fuldstændig gratis

tidsfordriv, så tog han sig dog vel i agt for selv at blive part i noget af den slags eller for at begå en uforsigtighed, og trak sig altid sindigt tilbage, når de andre svende gik til deres rå sviregilder. Kort sagt, han var den mærkværdigste blanding af heroisk visdom og selvfornægtelse og blid, klam hjerte- og følelsesløshed.

En gang var han i mange uger ene svend i forretningen, og da nød han ret tilværelsen i uforstyrret ro og følte sig som en fisk i vandet. I særdeleshed om natten glædede han sig ved den rigelige plads, han havde i sengen, og benyttede denne skønne tid meget forsynligt til at holde sig skadesløs for de kommende dage, idet han ligesom fordoblede sig ved uophørligt at forandre stilling; han forestillede sig da, at der lå tre i sengen, hvoraf de to bad den tredje om endelig ikke at lade sig genere, men tage sig det ret bekvemt. Denne tredje var ham selv, og han efterkom deres indbydelse ved vellystigt at rulle sig ind i hele tæppet og sprede benene vidt fra hinanden, eller lægge sig på tværs i sengen og i uskyldig munterhed slå kolbøtter i den. Men en skønne dag hen på mørkningen, som han allerede lå i sin seng, kom uventet en fremmed svend til huse og blev af madammen ført ind i sovekammeret. Jobst lå just og svælgede i sengeklæder med hovedet ved fodenden og benene oppe på hovedpuden, da den fremmede svend trådte ind og lagde sin tunge vadsæk fra sig. Han begyndte ufortøvet at klæde sig af, da han var træt af rejsen. Jobst fik i en fart gjort omkring og strakte sig så stiv som en lineal på sin gamle plads ved væggen, og tænkte ved sig selv: Han der drager nok snart igen bort, da det er sommer og god vandretid. Trøstet ved dette håb hengav han sig med et stille suk i sin skæbne, belavet på de natlige

ribbensstød og den kamp om sengetæppet, som sikkert ikke ville udeblive. Men hvor forbavsedes han, da den fremmede svend, uagtet han var en bayrer, med en høflig hilsen lagde sig ved siden af ham i sengen og teede sig lige så fredeligt og adstadigt som han selv, holdt sig i sin egen del af sengen uden en eneste gang at forsøge noget overgreb. På grund af denne uhørte tildragelse formåede Jobst ikke at lukke et øje hele natten igennem, hvorimod bayreren sov fortræffeligt. Den næste morgen betragtede han sin mærkværdige sovekammerat med meget opmærksomme miner og så nu, at det var en svend, som allerede var en smule op i årene, som med høflige spørgsmål erkyndigede sig om forholdene dér på stedet, og i det hele taget opførte sig ganske, som han selv ville have gjort, havde han været i den fremmedes sted. Så snart Jobst mærkede dette, holdt han sig tilbage og iagttog en ubrødelig tavshed, selv om de simpleste ting, som om det kunne været store statshemmeligheder, og søgte derimod at aflure bayreren hans planer; for at denne rugede over visse hemmeligheder, havde han straks begrebet; hvorfor skulle han ellers være sådan et forstandigt, fredsommeligt og arbejdsomt menneske, hvis han ikke spekulerede på noget hemmeligt og dertil noget meget indbringende?

Og nu søgte de gensidigt at aflure hinanden deres hemmeligheder, hvorved de gik til værks med den største forsigtighed og venskabelighed og søgte at overrumple hinanden ad tusinde omveje med halve ord og alle mulige omsvøb. Ingen af dem fik nogensinde et tydeligt og uforbeholdent svar af den anden, og dog vidste de hver især, da de havde tilbragt nogle timer sammen, at den anden var

hverken mere eller mindre end hans fuldstændige dobbeltgænger. Da bayreren, Fridolin, flere gange om dagen under forskellige påskud løb op på deres fælles kammer, hvor han gav sig noget at bestille, tog Jobst lejligheden i agt og listede sig derop en gang, mens Fridolin var beskæftiget med sit arbejde. Han opdagede imidlertid ikke andet end nogle lignende snurrepiberier, som han selv ejede, hvoriblandt heller ikke savnedes et nålehus af udskåret træarbejde, der imidlertid forestillede en fisk, hvorimod Jobsts, spøgefuldt nok, forestillede et svøbelsesbarn; og mens Jobst besad en iturevet fransk sproglære, som han undertiden bladede i, havde bayreren en smukt indbundet lille bog, betitlet: *Den kolde og varme Kype, en uundværlig Håndbog for Farvere.* På den indvendige side af bindet stod med blyantsskrift: "Håndfået pant for de 5 kreutzer, jeg lånte nassaueren". Heraf sluttede Jobst, at bayreren var en mand, der holdt sammen på sine ting, og han begyndte uvilkårligt at lade sit øje løbe omkring på gulvet. Snart opdagede han en flise, der syntes ham at se ud, som om den havde været taget op og var lagt til rette igen, og under den fandt han ganske rigtigt en skjult skat, indsvøbt i en pjalt af et gammelt lommetørklæde ombundet med sejlgarn, og omtrent af samme vægt som hans egen, der til en forskel var gemt i en gammel sammenbundet strømpesok. Rystende af bevægelse lagde han igen den gule sten på sin plads; han skælvede over hele kroppen af ophidselse og beundring for den fremmede svende forslagenhed og af bekymring over hans hemmelighed. Straks løb han tilbage til værkstedet og gav sig til at arbejde, som om det gjaldt at forsyne hele verden med kamme, og bayreren arbejdede, som om også Himlen skulle forsynes med

kamme. De næste otte dage bestyrkede dem gensidigt i deres opfattelse af hinanden; var Jobst flittig og nøjsom, så var Fridolin ikke mindre tarvelig og sled den hele udslagne dag med de samme små betænkelige suk over det møjsommelige i en sådan dyd; var Jobst munter og kløgtig, så viste Fridolin sig spøgefuld og forstandig; var Jobst beskeden, så var Fridolin ydmyg; var Jobst snu og ironisk, så var Fridolin lun og næsten satirisk, og satte Jobst et uskyldigt og uvidende ansigt op over en eller anden sag, der voldte ham uro, så så Fridolin ufravigeligt ud som et æsel. Det var ikke så meget en væddestrid som et kursus i fuldkommen selvbeherskelse, de derved havde for øje, hvorved ingen af dem forsmåede at tage den anden til mønster og at efterligne ham for at aflure ham de fineste småtræk, som hører til en fuldendt livsvandel. Ja, de så endog så samdrægtige og venskabelige ud, som om de havde gjort fælles sag, og lignede i det hele taget to tapre helte, der udsoner sig og gør honnør for hinanden før de drager stridshandskerne på.

Men efter næppe otte dages forløb kom der en ny svend tilrejsende, en schwaber ved navn Dietrich, og nu følte de begge en stille glæde over at have fået en målestok, som de kunne måle deres egen storhed med, og de glædede sig til at tage den sølle schwaber, der naturligvis var en rigtig døgenigt midt imellem deres egne fuldkommenheder, som løver, der leger med en abe.

Men hvad kan skildre deres forbavselse, da schwaberen teede sig, ganske som han kunne have været en af dem, og enhver af dem således på ny så sig stillet over for et spejlbillede af sig selv, hvorved de ikke alene gik glip af den målestok, de havde glædet

sig til, men også kom i en ganske forandret stilling til hinanden.

Straks, da de tog ham i sengen til sig, viste schwaberen sig fuldkommen som deres ligemand; han lå så stiv og strunk som en svovlstik, så at der endog blev en lille smule plads til overs imellem hver to af dem, og tæppet lå på dem som et stykke papir, der er bredt over tre sild. Forholdet mellem dem blev nu mere alvorligt, idet de alle tre forholdt sig til hinanden som vinklerne i en ligesidet trekant, og ingen fortrolig tilnærmelse mere var mulig mellem to af dem. Nu, da enhver våbenstilstand eller venskabelig kappestrid var en umulighed, beflittede de sig af al kraft på at fordrive hinanden fra hus og seng ved en vidtdreven tålmodighed og selvfornægtelse.

Da mesteren så, at disse tre svende lod sig alt byde, blot for at kunne blive i hans tjeneste, trak han af på lønnen og gav dem ringere kost; men desto flittigere arbejdede de og satte ham i stand til at bringe store mængder af billige varer i omløb og imødekomme forøgede bestillinger, så at han tjente stolte penge ved de stille svende og ejede en sand guldgrube i dem. Han spændte sig bæltet nogle huller op og begyndte at spille en rolle i byen, mens de tåbelige svende sled i værkstedet dag og nat og gensidigt ville arbejde hinanden ud af huset.

Dietrich, schwaberen, viste snart, at han var af samme stof som de andre, skønt han vor den yngste og endnu ingen sparepenge havde, da han havde rejst for lidt. Dette ville have været ham en betænkelig omstændighed, da Jobst og Fridolin derved ville have vundet alt for stort forspring for ham, hvis han ikke som en snedig lille schwaber havde indgået forbund med en ny tryllemagt for at stikke sine kammerater ud og opveje

deres fortrin. Da han nemlig var fuldstændig fri for enhver lidenskab, undtagen hans lidenskab for at slå sig ned netop her og intet andet sted end her og at skumme, hvor mælken var fed, så fik han det indfald at forelske sig og at fri til et lille fruentimmer, der ejede omtrent lige så meget, som sachseren og bayreren havde liggende under fliserne i gulvet. Det var en af seldwylernes smukkere egenskaber, at de ikke for lidt penge giftede sig med stygge eller uelskværdige piger; stor var fristelsen for øvrigt heller ikke, da der ingen synderlig glimrende partier var i deres by, hverken skønne eller uskønne, og således viste de kun den tapperhed, der var nødvendig, for også at vrage disse beskednere sølvfisk og hellere gifte sig med kønne og lystige små pigebørn, som de kunne gøre stads med i nogle år. Det faldt derfor heller ikke den spejdende schwaber vanskeligt at bane sig vej til en dydig jomfru, der boede i samme gade som han, og om hvem han ved at udfritte nogle gamle koner havde erfaret, at hun var ejer af et pantebrev på syv hundrede gylden. Denne dame hed Züs Bünzlin, et væsen på otte og tyve år der levede sammen med sin moder, som var vaskerkone; imidlertid havde datteren uindskrænket rådighed over den fædrene arvelod. Hun havde pantebrevet liggende i en lille lakeret skuffe, hvor hun også opbevarede renterne af det, sin døbeseddel, sin konfirmationsattest og et malet og prægtigt forgyldt påskeæg; endvidere et halvt dusin sølvteskeer, et Fadervor, der med guldbogstaver var indtrykt på et rødt, gennemsigtigt stykke glas, en kirsebærsten, hvori Kristi lidelse var indgraveret, og en æske af gennemskåret, med rødt taft underlagt elfenben, hvori fandtes et lille spejl og et sølvfingerbøl. Fremdeles en anden kirsebærsten, inden i

hvilken et lille bitte spil kegler raslede, en nød, hvori man så en lille jomfru Maria bag glas, når man åbnede den, fremdeles et sølvhjerte, hvori befandt sig en lugtesvamp, og en bonbonæske af citronskal, på hvis låg der var malet et jordbær, og hvori lå en forgyldt kravenål på et underlag af bomuld; på denne fandtes billedet af en forglemmigej. Endvidere en medaljon med en hårlok i, et bundt gulnede papirer med recepter og hemmeligheder, en flaske hoffmannsdråber, en flaske med kølnervand, en dåse med moskus og en do., hvori en smule mårsnavs, en lille kurv flettet af vellugtende strå og en anden forfærdiget af glasperler og kryddernelliker, endelig en lille bog indbundet i himmelblåt stribet papir, hvorpå titlen stod påtrykt med sølvpapirs bogstaver: "Gyldne Leveregler for den unge Pige som Brud, Ægtefælle og Moder"; fremdeles en drømmebog og en brevbog, fem eller seks kærestebreve og en sneppert til åreladning; en gang havde hun nemlig stået i et ømmere forhold til en barbersvend eller kirurgisk medhjælper, der tænkte på at ægte hende, og da hun var en dygtig og meget forstandig pige, havde hun ladet sin elsker lære sig at årelade og sætte blodigler og kopper på og mere i samme retning, ja hun kunne endog barbere ham. Men han havde vist sig som et uværdigt menneske, der nær havde sat hendes hele livslykke på spil, og så havde hun med vemodig, men klog bestemthed afbrudt forholdet. Foræringerne blev fra begge sider tilbagegivet med undtagelse af snepperten; denne beholdt hun som underpant for en gylden og otte og fyrre kreutzer; denne sum havde hun en gang lånt barberen kontant, men den uværdige påstod, at han intet skyldte hende, da hun havde givet ham den omtalte gylden ved et bal til at afholde de fælles

omkostninger for, og hun havde ved den nævnte lejlighed fortæret dobbelt så meget som han. Så beholdt han gyldenen og de otte og fyrre kreutzer, og hun beholdt snepperten, hvormed hun underhånden årelod alle sine kvindelige bekendte og tjente sig mangen en køn skilling. Men hver gang, hun gjorde brug af instrumentet, mindedes hun med smerte den lave tænkemåde hos den, der havde stået hende så nær og havde været lige ved at blive hendes mand!

Alt dette indeholdtes i den lakerede skuffe, der altid var omhyggeligt aflåset, og denne indesluttedes atter i et gammelt nøddetræsskab, hvortil Züs Bünzlin altid bar nøglen i sin lomme. Personen selv havde tyndt, noget rødligt hår og vandblå øjne, der dog ikke savnede en vis ynde og undertiden kunne fæste sig på én med et blidt og forstandigt blik. Hun havde en stor mængde klæder, hvoraf hun kun brugte få og stedse de ældste, men altid var hun omhyggeligt og renligt påklædt, og lige så sirlig og net var hendes stue. Hun var meget flittig og hjalp sin moder med hendes vaskeri, idet hun strøg de finere sager og vaskede seldwylerindernes kapper og manchetter, hvorved hun tjente en køn skilling; det var formodentlig også grunden til, at hendes væsen altid på de dage, da hun vaskede, var særlig afmålt og værdigt, noget, der gerne plejer at være tilfældet med kvinderne under en vask; og denne stemning holdt sig altid urokkelig, så længe vasken stod på; først når strygejernet kom frem, måtte den vige pladsen for en større munterhed, som dog altid var passende krydret med forstand og visdom. Den skønsomme betragter ville heller ikke være i tvivl om, at husets fornemste smykke var en krans af firkantede, nøjagtigt afskårne sæbestykker, der var anbragt på

fyrretræsgesimsen for at tørres, inden de blev taget i brug. Det var altid Züs selv, der med egen hånd inddelte og sønderskar de friske sæbestykker, hvorved hun betjente sig af et messingapparat. Dette apparat, ikke uligt en hakkekniv, havde et håndtag ved hver ende for yderligere at lette brugen af det og skar let igennem den bløde sæbe. Men ved inddelingen betjente Züs sig af en smuk passer, som en instrumentmagersvend havde forfærdiget og foræret hende på et tidspunkt, da hun havde været så godt som forlovet med ham. Fra samme hånd hidrørte også en lille, blank morter, der paraderede på hendes dragkiste, mellem den blå tekande og det malede blomsterglas; allerede længe havde hun hemmeligt ønsket sig en sådan sød, lille morter, og den omtalte instrumentmagersvend kom derfor som en engel fra Himlen, da han på hendes fødselsdag viste sig med en sådan, og tillige medbragte noget at støde i den: en æske kanel, noget sukker, kryddernelliker og peber. Uden for stuedøren standsede han og hængte morteren ved det ene øre på sin lille finger og aflokkede den nu med støderen de skønneste toner, så at det ret blev en festdag. Men kort tid efter flygtede det falske menneske bort fra egnen og lod aldrig siden høre fra sig. Hans mester forlangte oven i købet morteren tilbage, da den bortrømte havde taget den i hans butik uden at betale den. Züs Bünzlin lod sig imidlertid ikke den dyrebare erindring fravriste, men førte en tapper og heftig lille proces om den og forsvarede selv sin sag for retten på grundlag af en ubetalt regning for vask af kraver, som den bortrømte havde efterladt sig hos hende. Det var de betydningsfuldeste og sørgeligste dage i Züs Bünzlins liv, da hun måtte føre denne strid om morteren, så meget mere som hun med sin udviklede

forstand følte enhver begivenhed, og da særlig en retssag, der greb ind i sådanne ømme forhold, anderledes levende end almindelige mennesker, der tager let på tingene. Men hun vandt sejr og beholdt morteren.

Vidnede den pyntede sæbeudstilling om hendes sans for det eksakte, så røbede hendes forstandige og vel skolede ånd sig i en lille samling bøger, som lå sirligt opstablede i vindueskarmen, og som hun flittigt læste i om søndagen. Hun havde i de mange år, der var henrundet, siden hun blev udskrevet af skolen, holdt så godt sammen på sine skolebøger, at ikke en eneste af dem var gået tabt, ligesom hun også havde sin hele skolelærdom i frisk erindring; hun kunne katekismussen udenad, samt grammatikken, regnebogen, såvel som geografien, bibelhistorien og de verdslige læsebøger; desuden ejede hun nogle af Christoph Schmieds skønne historier og hans små fortællinger med de artige, rimede tankesprog til slutning, mindst et halvt dusin åndelige skatkamre og rosenhaver til underholdning i stille timer, en samling af kalendere fulde af al slags prøvet erfaring og visdom, nogle mærkværdige profetier, en anvisning til at spå i kort, en opbyggelsesbog for tænksomme jomfruer med et stykke til hver dag i året og et gammelt eksemplar af Schillers *Die Räuber*, som hun læste forfra, så tit hun begyndte at glemme den, og hver gang blev hun rørt på ny og talte meget forstandigt og skønsomt om den. Alt, hvad der stod i disse bøger, kunne hun på sine fingre og kunne føre de skønneste samtaler om det såvel som om meget andet. Når hun var i det gode hjørne og ikke var alt for optaget, strømmede der uophørligt visdom fra hendes mund, og hun forstod at dømme om alle ting og bringe dem i

deres rette forhold, og ung og gammel, høj og lav, lærd og ulærd måtte lade sig belære af hendes dom, når hun først en lille stund, smilende eller tankefuld, havde hørt på samtalen og fået fat på, hvad talen var om; ja undertiden talte hun så længe og med så megen salvelse som en blind vismand, der ikke har set noget af verden, og hvis eneste fornøjelse er at høre sig selv tale.

Den brave Züs havde fra borgerskolen eller konfirmationsforberedelsen af uafbrudt fortsat den øvelse at nedskrive afhandlinger, gejstlige opsatser, reminiscenser af prædikener, og allehånde moralske og forstandige skemata, og således udfærdigede hun undertiden på stille søndage de vidunderligste udarbejdelser, idet hun knyttede de besynderligste og meningsløseste sætninger til en eller anden velklingende titel, hun i ugens løb havde hørt eller læst. På den måde fyldte hun hele ark, som hendes grublende hjerne indgav hende det, som f. eks.: Om det nyttebringende i et sygeleje, om døden, om forsagelsens nytte, om den synlige verdens storhed og den usynlige verdens hemmelighedsfuldhed, om landlivet og dets glæder, om naturen, om drømme, om kærligheden, tanker om Kristi forløserværk, tre punkter angående selvretfærdigheden, tanker med hensyn til udødeligheden. Hun læste gerne disse afhandlinger højt for sine venner og tilbedere, og hvem hun ret mente det vel, skænkede hun én eller to af disse opsatser, og han måtte da lægge dem i sin bibel, hvis han havde en. Disse hendes åndelige fuldkommenheder havde en gang fremkaldt en dyb og oprigtig tilbøjelighed for hende hos en ung bogbindersvend, der læste alle de bøger, han indbandt, og var et stræbsomt, dybtfølende og uerfarent menneske. Når han bragte sit vasketøj til Züs' moder, følte han sig, som om han

var i himlen, så vel behagede det ham at høre slige herlige udgydelser, som han vel stundom syntes at have anet i sit stille indre, men aldrig havde vovet at give lyd. Beskeden og ærbødig nærmede han sig Züs, hos hvem strenghed afvekslede med veltalenhed, og hun skænkede ham sin omgang og knyttede ham til sig et helt år, efter at hun først med blid, men sikker hånd havde betegnet ham grænserne for dette forhold og vist ham det håbløse i at knytte timelige forhåbninger til det. Ti da han var ni år yngre end hun, fattig som en kirkerotte og uden særlige forretningsanlæg, og da der desuden ikke var synderlige chancer for en bogbinder i Seldwyla, hvor folk kun læste lidt og lod få bøger indbinde, så skjulte hun intet øjeblik umuligheden af en forbindelse mellem dem, men søgte derimod at hæve hans ånd til den samme forsagelsens højde, som hun selv tronede på, og at indbalsamere den i en broget sky af de skønneste tankesprog. Han lyttede med andagt til hendes foredrag og dristede sig undertiden selv til en skøn udtalelse, som dog næppe fik lov at slippe over hans læber, før Züs tilintetgjorde den med en endnu skønnere; det var de skønneste og åndrigeste år, Züs havde oplevet, uforstyrrede af alle lavere betragtninger, og det unge menneske indbandt i denne tid alle hendes bøger på ny og forarbejdede desuden, idet han tog natten til hjælp og anvendte sin fritid til det, et kunstrigt og kosteligt mindesmærke om sin kærlighed. Det var et stort kinesisk tempel bygget af pap og forsynet med utallige aflukker og hemmelige rum, indrettet til at skille ad i mangfoldige stykker. Udvendig var det beklædt med det skønneste kulørte og mønstrede papir, og over alt var det prydet med forgyldte borter. Blinkende spejlvægge afvekslede med søjlerækker, og

tog man et stykke af taget af eller åbnede et rum, så opdagede man nye spejle og skjulte småbilleder, blomsterbuketter og elskende par, mens der rundt om på tagryggene var anbragt en mængde småklokker. Udvendig på en af søjlerne fandtes der et urfutteral til et dameur, og oven over var der en knage til at hænge den gyldne kæde på, som da kunne hænge og dingle foran bygningen. Men endnu havde ingen urmager nærmet sig med et ur og ingen guldsmed med en kæde til dette alter. Der var ødslet en utrolig flid og kunstfærdighed på dette sindrige tempel, og den geometriske plan var lige så omhyggeligt udarbejdet som arbejdet var solidt og dygtigt gjort.

Da dette mindesmærke om et skønt henlevet år var fuldendt opmuntrede Züs Bünzlin med overvindelse af sine egne følelser den gode bogbinder til at tage vandringsstaven og rejse fra Seldwyla, da verden stod ham åben, og sikkert ville han, efter at han ved hendes omgang og i hendes skole havde forædlet sit hjerte så meget, vinde de skønneste sejre, mens hun aldrig ville glemme ham, men henleve sit liv i ensomhed. Han græd af et fuldt hjerte, da hun således viste ham bort. Men hans hænders værk tronede fra den tid af på Züs' gammeldags kommode, skjult af et grønt gazeslør, der beskyttede det såvel mod støv som mod profane blikke. Ja, hun holdt det i den grad helligt, at hun lod det fuldstændig ubrugt og slet intet forvarede i dets rum, og kaldte i sin erindring bygmesteren for Emanuel, skønt han i virkeligheden havde heddet Veit, og hun sagde til alle og enhver, at kun Emanuel havde forstået hende og opfattet hendes væsen rigtigt. Ham selv havde hun sjældent gjort denne tilståelse, men holdt ham i stramme tøjler, og for at anspore ham til videre stræben havde hun ofte ladet ham høre, at han

allermindst forstod hende, netop når han mest gjorde sig til af det. Til gengæld spillede han hende også et puds; han lagde nemlig dobbelt gulv i det inderste rum i templet, og mellem de to lag pap skjulte han det allerskønneste, af tårer vædede brev, hvori han udtalte sit usigelige vemod, sin kærlighed, tilbedelse og evige troskab, alt i så skønne og troskyldige ord, som kun den ægte følelse, der er løbet fast i en *cul-de-sac* finder dem. Så skønt havde han aldrig før udtalt sig, fordi hun aldrig lod ham komme til orde. Men, da hun ingen anelse havde om det skjulte rum, så viste skæbnen også her sin retfærdighed, idet den unddrog den falske skønheds øjne en hyldest, som hun ikke var værdig til, og at der i dette på samme tid lå en symbolsk antydning af, at det var hende, som ikke havde forstået bogbinderens enfoldige, men oprigtige og inderligt hengivne natur.

Allerede længe havde Züs rost de tre kammagere og omtalt dem som tre retskafne og forstandige mænd, for hun havde nøje iagttaget dem. Da derfor schwaberen, Dietrich, begyndte at gøre længere ophold hos hende og gøre kur til hende, når han hentede sin skjorte eller bragte den til vask, så viste hun sig venlig imod ham og forstod at fastholde ham hele timer med den skønneste samtale; og Dietrich, som var opfyldt af beundring, talte hende af yderste evne efter munden, og hun kunne bære en ordentlig lovtale, ja jo mere krydret den var, des mere yndede hun den, og når man priste hendes forstand og dydighed, holdt hun sig så stille som en mus, indtil den vedkommende havde lettet sit hjerte; så tog hun med stor salvelse tråden op og foretog hist og her nogle udbedringer af det billede, man havde udkastet af hendes fuldkommenhed.

Dietrich havde ikke længe gået ud og ind hos Züs, før hun havde vist ham pantebrevet, og han var opfyldt af det bedste håb og teede sig så hemmelighedsfuldt over for sine kammerater, som om han kunne have opfundet *perpetuum mobile*. Jobst og Fridolin kom dog snart på sporet, og forbavsedes over deres kammerats kløgt og forslagenhed. Jobst slog sig for panden, for han havde jo allerede i flere år gået ud og ind i det samme hus, og dog var det aldrig med en tanke faldet ham ind, at der var andet dér at hente end hans vasketøj; han havde endogså halvvejs følt en vis uvilje mod disse folk, fordi de var de eneste, han hver ugedag måtte punge ud med nogle kreutzer til. Han havde desuden aldrig været vant til at beskæftige sig med tanken om en ægteskabelig forbindelse, fordi han ikke havde andet begreb om en kone, end et væsen, der ville have noget af ham, som han ikke skyldte hende, og at der også ad den vej kunne være noget at vinde, når de rette forudsætninger var til stede, var så meget mindre faldet ham ind, som han var vant til at forlade sig på sig selv, og hans tanker ikke plejede at forvilde sig synderligt uden for den snævre kreds af hans egne små hemmeligheder. Men nu gjaldt det om at gøre schwaberen, Dietrich, rangen stridig; for hvis det virkelig skulle lykkes denne at få fat på jomfru Bünzlins syv hundrede gylden, kunne han blive dem en farlig rival, og de syv hundrede gylden selv fik nu på en gang en forklaret glans så vel i sachserens som i bayrerens øjne. Således måtte den opfindsomme Dietrich dele skæbne med andre opdagere og nøjes med bevidstheden om at have opdaget et land, der snart efter blev betragtet som fællesgods, for de to andre fulgte snart i hans spor og begyndte ligeledes at gøre Züs Bünzlin deres opvartning, og snart så denne sig omgivet af en hel stad af

forstandige og ærbare kammagere. Dette tiltalte hende i høj grad, for tidligere havde hun aldrig haft mere end en tilbeder ad gangen, hvorfor det nu var en ny forstandsøvelse at behandle disse tre med den størst mulige betænksomhed og upartiskhed og på en gang at holde dem i tømme og opmuntre dem med skønne talemåder og opfordringer til forsagelse og uegennyttighed, så længe indtil Himlens uforanderlige vilje også i dette forhold var sket fyldest. Thi, da enhver af dem i enrum havde betroet hende sin hemmelighed og sin plan, så var hun øjeblikkelig bestemt på at begunstige den, der nåede sit mål og blev ejer af forretningen. Schwaberen, som kun kunne blive det gennem hende, udelukkede hun på forhånd og besluttede, at hun under ingen omstændigheder ville skænke ham sin hånd, men da han var den yngste, fiffigste og elskværdigste af svendene, så opmuntrede hun ham dog endnu ved mangt et lille tegn og vidste ved den venlige måde, hun vågede og herskede over ham på, at anspore de andre til så meget større iver, så at denne fattige Columbus, der havde opdaget det skønne land, fuldstændig blev narren i spillet.

De kappedes nu alle tre i hengivenhed, beskedenhed og forstand og i den skønne kunst at lade sig holde i tømme af den strenge jomfru og at beundre hende uden egennyttige hensigter, og når det lille selskab nu og da var samlet, lignede det en konventikel, hvor der holdes de besynderligste taler. Trods al deres fromhed og ydmyghed skete det dog hvert øjeblik, at en eller anden smuttede bort fra lovprisningen af deres fælles herskerinde og begyndte at rose og fremhæve sig selv, men han blev da straks afbrudt ved en blid tilrettevisning af Züs og måtte beskæmmet høre på, hvordan hun foreholdt

ham de andres fortrin, som han da skyndte sig at anerkende og bekræfte.

Men dette var et strengt liv for de stakkels kammagere; hvor koldblodige de end var af natur, så måtte de dog nu, da der en gang var en kvinde med i spillet, gøre bekendtskab med helt uvante følelser, skinsyge, bekymring, frygt og had. De var nær ved at gå til grunde i arbejde og sparsommelighed og afmagredes kendeligt, de blev melankolske, og mens de over for deres omgang og i særdeleshed over for Züs anlagde et snaksomt og venligt væsen, talte de, når de indbyrdes var sammen ved arbejdet eller på deres fælles kammer, næppe et ord med hinanden; men lagde sig sukkende i den fælles seng, endnu bestandig så fredelige og stilfærdige som tre blyanter. Hver nat svævede den samme drøm over trekløveret, indtil den en gang antog så levende farver, at Jobst hurtigt drejede sig om mod væggen, hvorved han kom til at puffe til Dietrich; Dietrich fo'r tilbage og meddelte derved Fridolin et stød, og nu kom det til en frygtelig kamp i sengen mellem de søvndrukne svende, idet de i tre minutter stødte og sparkede til hinanden med benene, til disse til sidst blev viklet ind i hinanden og hele knippet med et frygtelig skrig væltede ud på gulvet. Da de havde samlet sig efter dette og fået søvnen gnedet af øjnene, troede de, at det var den skinbarlige djævel, der havde villet hente dem, eller at der var brudt røvere ind værelset; de fo'r op med høje skrig, Jobst stillede sig på sin sten, Fridolin skyndte sig ligeledes at tage plads på sin, og Dietrich, som i den sidste tid også havde begyndt at lægge noget til side, stillede sig på en tredje sten, der også syntes at have været løsnet. Og mens de nu alle tre stod således i en trekant, skælvende over hele kroppen

og fægtende med armene i luften, skreg de af fuld hals: "Mordere! Hjælp!" indtil den forfærdede mester trængte ind i kammeret og beroligede de rasende svende. Rystende af angst, skam og ophidselse krøb de igen i seng og lå så stille som mus ved siden af hinanden, til dagen brød frem. Men dette natlige spøgeri var kun forspillet til en langt større forskrækkelse, som ventede dem, idet nemlig mesteren ved frokostbordet meddelte dem, at han ikke mere havde brug for tre arbejdere, og at to af dem derfor måtte gå på vandring. De havde nemlig gjort for meget af det gode, og sat flere varer i omløb, end der var brug for, mens mesteren benyttede sig af de gunstige konjunkturer til at føre et flot liv og sætte en del penge over styr, så at han snart havde dobbelt så stor gæld, som da han overtog forretningen. Derfor blev nu svendene – hvor flittige og afholdende de end var – en overflødig byrde. For at trøste dem sagde han, at de alle tre var ham lige kære, og da deres duelighed også var lige stor, ville han overlade til dem selv at komme overens om, hvem af dem der skulle blive, og hvem der skulle vandre. De afgjorde intet, men blev stående så stive som mumier og smilte først forvirret til hinanden, men derpå blev de alle betaget af en frygtelig lidenskab, for dette var den afgørende time, da mesterens opsigelse var et sikkert forbud om, at han ikke længe kunne hænge ved forretningen, men snart ville stille denne til auktion.

Dér lå nu det mål, de alle havde stræbt efter, tæt foran dem og strålede som et himmelsk Jerusalem, og to af dem skulle nu vende om lige uden for dets porte. Uden betænkning erklærede enhver af dem sig villig til at blive, selv om han skulle arbejde uden noget som helst vederlag. Dog heller ikke dette tilbud

kunne mesteren tage imod, men erklærede bestemt, at to af dem under alle omstændigheder måtte rejse. De faldt da ned for ham, vred deres hænder og besvor ham enhver for sig, at han dog for Guds skyld måtte beholde ham, var det så blot tre måneder, ja blot en eneste måned til. Men han vidste ret vel, hvad de spekulerede på, og ærgrede sig over det. Han gjorde sig da en spas på deres regning og foreslog dem en spøgefuld måde at afgøre sagen på.

"Siden I slet ikke kan blive enige om, hvem af jer der skal rejse," sagde han, "så vil jeg sige jer en måde, sagen kan afgøres på, og dermed basta. I morgen er det søndag, så betaler jeg jer jeres tilgodehavende løn. Så pakker I alle tre jeres ransel, tager vandringsstaven i hånden og begiver jer sammen ud af byens port, til hvilken side I vil, og spadserer en god halv mil uden for byen. Dér tager I jer så et hvil og kan også drikke jer et krus øl, hvis I har lyst, og når det er gjort, begiver I jer igen ind til byen, og den, som da først henvender sig til mig om arbejde, ham vil jeg på ny tage i min tjeneste; de to andre kan så rejse deres vej, hvorhen de har lyst."

De kastede sig igen på knæ og besvor ham endelig at afstå fra denne grusomme beslutning, men forgæves; han var fast og ubønhørlig. Pludselig sprang schwaberen op og fo'r af sted over til Züs Bünzlins hus; næppe blev Jobst og bayreren klar over dette, før de brød af midt i deres lamenteren og løb bag efter ham, og således var den fortvivlede scene forlagt til den forskrækkede jomfrus hus.

Denne blev naturligvis meget overrasket og betaget over denne uforudsete vending; dog var hun den, som først genvandt fatningen, og efter at have kastet et roligt blik på

forholdene, tog hun den beslutning at knytte sin egen skæbne til mesterens besynderlige indfald og deri at se en indskydelse fra oven. Hun hentede rørt et af sine "åndelige skatkamre" frem og stak på må og få en nål ind imellem bladene, og det sted, hun slog op på, handlede om uforfærdet efterstræben af et godt mål. Derpå lod hun også de ophidsede kammagere slå op i bogen, og alt, hvad de slog op på, handlede om frygtløs vandren ad den snævre vej, om at vandre fremad uden at se sig tilbage, om uforsagthed på rendebanen, kort sagt om løben og renden af enhver art, så at den næste dags væddeløb syntes tydeligt at være forudbestemt af Himlen selv. Men da hun frygtede for, at Dietrich, som var den yngste, skulle løbe stærkest og således vinde prisen, besluttede hun selv at drage ud med de kæmpende og selv have et øje med dem før at se, hvad der måske lod sig gøre til hendes fordel, for hun ønskede, at en af de to ældre skulle blive sejrherre, og det var hende ganske ligegyldigt, hvem af dem det blev. Hun opmuntrede derfor indtrængende de jamrende og splidagtige kammagere til at vise ro og hengivelse i skæbnen.

"Mindes vel, mine venner," sagde hun, "at alt hvad der sker, har sin betydning, og så ualmindeligt og mærkværdigt jeres mesters forslag kunne synes, så må vi dog betragte det som et højere fingerpeg og bøje os under skæbnens afgørelse med en forstandig hengivelse, som det letsindige menneske ikke fatter. Vort samdrægtige og forstandige samliv har været for skønt til, at det kunne vare længere; ti, ak! alt skønt og opbyggeligt er jo forgængeligt og forbigående, og der er intet, som varer i længden uden det onde og hårdnakkede og sjælens ensomhed, som vi siden skal betragte og overveje med forstandig fromhed.

Derfor vil vi, førend nogen tvedragtens dæmon indsniger sig i vor kreds, hellere skilles ad i mindelighed og god forståelse og opløse os som de kære forårsluftninger, der følger hver sit løb på himlen, før vi farer fra hinanden som efterårets storme. Jeg vil selv lede jer på den tunge gang og være til stede, når I tiltræder det skæbnesvangre løb, for at I kan have et frejdigt mod og en skøn drivfjeder bag jer, mens sejrspalmen vinker foran jer. Men så lidt som sejrherren bør hovmode sig af sin lykke, således skulle også de, der ligger under, ikke forsage, ikke fatte nag eller nid, men være forvissede om, at vi vil bevare dem i dyrebar erindring, hvorfor de som glade vandringsmænd skal drage ud i den vide verden; thi menneskene har rejst mange stæder, der er lige så skønne eller endnu skønnere end Seldwyla; Rom er en stor og mærkelig by, hvor den hellige fader bor, og Paris er en såre mægtig stad med mangfoldige indbyggere og prægtige paladser, og i Konstantinopel hersker sultanen som er af den tyrkiske tro; Lissabon, som fordum blev ødelagt af jordskælv, er blevet opbygget endnu skønnere. Wien er hovedstaden i Østrig og kaldes Kejserstaden, og London er den rigeste by i verden, beliggende i England og ved en flod, som kaldes Themsen. To millioner mennesker bor og bygger dér. Petersborg derimod er hoved- og residensstaden i Rusland, lige som Neapel er hovedstaden i kongeriget af samme navn, hvor også det ildsprudende bjerg Vesuv findes, hvor en fordømt sjæl en gang skal have vist sig for en engelsk søkaptajn, hvilket jeg har læst om i en mærkværdig rejsebeskrivelse, og denne sjæl skal have tilhørt en vis John Smidt, der skal have levet for hundrede og halvtreds år siden og været en ugudelig mand, og nu gav han den omtalte kaptajn et budskab med til hans

efterkommere i England, for at han kunne blive forløst, for hele dette flammebjerg er et opholdssted for de fordømte, som man også kan læse i den lærde Peter Haslers traktat over Helvedes formodentlige beliggenhed. Der gives endnu mange andre byer, af hvilke jeg kun skal nævne Milano og Venedig, som fuldstændig er bygget ude i vandet, Lyon, Marsejlingen, Strassburg, Køllen og Amsterdam; Paris har jeg allerede omtalt, men derimod ikke Nürnberg, Augsburg, Frankfurt, Basel, Bern og Geneve, alle skønne byer så vel som det prægtige Zürich og en mængde andre, som jeg aldrig ville blive færdig med at opregne. For alt har sine grænser, kun ikke den menneskelige opfindsomhed, der stadig griber videre om sig og opfylder Jorden med sine værker. Og for de retskafne lykkes alt, hvad de tager fat på; men den uretfærdige forgår som græsset på marken og som en røg. Mange er de kaldede, men få er de udvalgte. Af alle disse grunde og af mange andre hensyn, som pligten og vor rene samvittighed pålægger os, vil vi villigt underkaste os skæbnens afgørelse. Gå derfor hen og bered jer til jeres vandring, men som retfærdige og sagtmodige mænd, der bærer deres værd i sig selv, hvor de end vandrer hen, og hvis stav over alt slår rod, og som derfor under alle skæbnens omvekslinger og tilskikkelser kan sige til sig selv: 'Jeg har valgt den bedre del!'"

Af alt dette ville kammagerne intet høre, men stormede ind på den kloge Züs, at hun skulle udvælge en af dem til at blive der på stedet, hvorved enhver af dem mente sig selv. Men hun vogtede sig vel for at træffe et sådant valg og gav dem fast og myndig til kende, at de måtte adlyde hendes vilje, hvis de ikke for bestandig ville miste hendes venskab. Nu løb Jobst, den

ældste af dem, igen over i mesterens hus og sporenstregs løb de andre efter ham, da de frygtede for, at han dér skulle foretage sig noget imod dem, og således fo'r de omkring den hele dag som karusser i samme dam eller som tre edderkopper i samme net. Den halve by blev opmærksom på denne besynderlige opførsel af de forstyrrede kammagere, der hidtil havde udmærket sig ved deres stille og rolige væsen, og gamle folk blev helt betænkelige ved det og troede at se et forvarsel om svare begivenheder i det. Hen imod aften var de matte og anstrengte af al denne løben omkring, uden at de var kommet til noget resultat eller havde fattet nogen afgørelse indbyrdes, og med klaprende tænder lagde de sig i den gamle seng; én for én krøb de ned under tæppet og blev liggende i en dødlignende tilstand med forvirrede tanker, indtil en vederkvægende søvn forløste dem fra deres lidelser.

Jobst var den første, der vågnede om morgenen tidligt og så den livlige forårsmorgen kaste sit lys ind i det værelse, i hvilket han nu havde sovet i hele seks år. Så tarveligt dette værelse end var, så syntes det ham dog nu et paradis, som han skulle forlade, og det som offer for en grusom skæbne. Han lod sine øjne glide rundt på væggene og talte alle de velkendte mærker og pletter, minder om de mange svende, som i kortere eller længere tid havde logeret her. Her havde en plejet at læne hovedet mod væggen og havde derved frembragt en mørk plet på denne, hist havde en anden slået et søm i til at hænge sin pibe på, og den røde snor hang der endnu. Hvad det dog havde været for brave fyre, at de så skikkeligt var rejst deres vej igen, hvorimod de to, som nu lå ved siden af ham i sengen, på ingen måde havde villet lade sig bevæge til at rejse. Så rettede han sine

øjne på væggen over sengen og betragtede de små ophøjninger og fordybninger i muren, som han allerede havde betragtet de tusinde gange, når han i morgen- eller aftenskumringen havde ligget vågen i sengen og glædet sig over en lykkelig og billig eksistens. Et sted var der en beskadigelse i væggen; det tog sig ud som et landskab med søer og byer, og en lille samling af grove sandskorn forestillede en lykkelig øgruppe; lidt derfra stak en langstrakt svinebørste frem af malingen, den var i sin tid faldet af penslen og tørret ind i farven, for Jobst havde forrige efterår fundet en lille rest af blå maling og havde, for at den ikke skulle gå til spilde, overmalet en fjerdedel af den ene kammervæg med den, og navnlig den, som han lå ind imod. På den anden side af den omtalte svinebørste var der en ganske lille forhøjning i muren, der lignede et lille blåt bjerg, som kastede sin slagskygge over børsten hen imod de lyksalige øer. Dette lille bjerg havde hele vinteren igennem optaget hans opmærksomhed, da det forekom ham, at det ikke havde været der tidligere. Da han nu med sit bedrøvede, halvdrømmende øje søgte efter det og pludselig savnede det, troede han knap sine egne sanser, da han i stedet for det opdagede en lille, bar plet i muren, og i en ringe afstand derfra så det lille, blå bjerg, øjensynlig i færd med at foretage en spadseretur. Jobst fo'r forbavset i vejret, som om han var blevet vidne til et mirakel, men opdagede da, at det var en væggelus, som han forrige efterår måtte have malet over, da den allerede havde sat sig til vinterleje dér. Men nu havde forårsvarmen kaldt den til live på ny, og den havde givet sig på vandring og spadserede netop i dette øjeblik ufortrødent op ad væggen med sin blå ryg. Rørt og fuld af forundring så han på den; så længe den vandrede i det

blå, var den næppe til at skelne fra væggen; men da den var kommet uden for det malede og havde det sidste penselstrøg bag sig, så man tydeligt det skønne, himmelblå lille dyr modigt vandre sin bane gennem hine mørke regioner, og dobbelt prægtigt tog det sig ud på den tarvelige baggrund, så at man måtte bemærke det selv i lang afstand. Vemodig bevæget sank Jobst tilbage i sine puder; så lidt han ellers plejede at give agt på sligt, så vakte dette syn dog i dag bange anelser i hans hjerte; det syntes ham et forbud om, at også han snart skulle drage på vandring, og det syntes ham at være en formaning til, at han skulle hengive sig i det uforanderlige og give sig på vandring med en god vilje. Gennem disse roligere betragtninger vendte hans naturlige besindighed og visdom tilbage, og idet han nu nøjere overvejede de forestående vanskeligheder, blev det ham klart, at han snarest ville kunne sejre over sine medbejlere, når han anstillede sig beskeden og hengiven i skæbnens vilje, tog sig sammen og klogt og agtpågivende gik til udførelsen af det vanskelige værk. Sagte listede han sig ud af sengen og begyndte at ordne sine sager; først og fremmest tog han sin skat frem fra gulvet og pakkede den nederst i sin vadsæk. Men ved den støj, som han uundgåeligt voldte ved sin indpakning, vågnede hans kammerater. Da de så ham så roligt i færd med at pakke sin vadsæk, blev de højligt forundrede, og deres forundring steg, da Jobst tiltalte dem med forsonlige ord og ønskede dem en god morgen. Videre gik hans udladelser ikke, men han fortsatte stille og fredsommeligt sit arbejde. Endskønt de ikke begreb, hvad han vel kunne føre i sit skjold, anede de dog en krigslist skjult bag hans adfærd, som de straks begyndte at efterligne, idet de yderst opmærksomt gav agt på, hvad han videre ville

foretage sig. Herved var det påfaldende, hvorledes de alle tre for første gang i hinandens nærværelse fremtog deres skatte fra deres respektive gemmesteder under fliserne og uden at tælle dem efter stak dem i deres vadsæk, for de havde allerede længe vidst, at de kendte hinandens hemmelighed, uden at det dog havde voldt dem nogen uro; for de vidste også meget godt, at i den henseende havde de intet at frygte af hinanden, da det aldrig kunne falde nogen af dem ind at gøre indgreb i de andres ejendom, som det da i det hele taget er en gammel, gylden regel, at ingen mistro og ingen aflåsen bør finde sted på fælles sovestuer blandt håndværkssvende og soldater.

Og nu stod de snart udrustede til vandring. Mesteren udbetalte dem deres tilgodehavende og gav dem deres vandrebøger, hvori så vel han som byen havde meddelt dem de skønneste vidnesbyrd for god opførsel og allehånde fortræffelighed, og nu stod de vemodigt stemte uden for døren til Züs Bünzlins hus, iført lange, brune frakker med støvslag over og hattene, skønt de var gamle og luvslidte nok, omgivet med voksdugsbetræk. Ved vadsækken, som de bar på ryggen, havde hver af dem fastgjort en lille trillevogn til at køre bagagen på, når det gik ud på længere rejser; dog håbede de ikke at få brug for dens hjul, som derfor lige som allegorisk ragede højt op over deres skuldre. Jobst støttede sig til en ærbar rørstok, Fridolin til en asketræsstav, der var malet med sorte og røde flammer, og Dietrich bar i hånden et eventyrligt uhyre af en stok omslynget af et fletværk af vildtvoksende grene. Han skammede sig dog så smått over denne pralende tingest, der skrev sig fra hans første vandretid, da han ikke på langt nær havde været så fornuftig og sat som nu. Mange af naboerne og

deres børn stod i en lille kreds om de tre alvorlige mænd og ønskede dem lykke på rejsen. Nu viste Züs sig med festlig mine i døren og drog i spidsen for de tre svende med frejdigt mod ud ad byens port. Hun havde til ære for dagen klædt sig ualmindelig pynteligt med en stor hat med mægtige gule bånd, en rosafarvet indiennedragt med gammeldags besætning, et sort fløjlsskærf med et tombaksspænde og på fødderne røde safiansko med frynser. I den ene hånd bar hun en stor, grøn silkeridicule, som hun havde fyldt med tørrede pærer og blommer, og i den anden en opslået parasol, på hvis skaft man så en stor elfenbenslyre. Hun havde også hængt sin medaljon med den blonde hårlok om halsen og fæstet den gyldne forglemmigej i sin krave; på hænderne havde hun hvide, strikkede handsker. Hun så venlig og blid ud i al denne pragt, der var en let rødme på hendes kinder, og hendes barm syntes at hæve sig højere end sædvanlig, og de udvandrende medbejlere formåede slet ikke at beherske deres vemodige og bekymrede stemning, for tingenes fortvivlede stilling, den truende afgørelse, den skønne forårssol, der beskinnede deres udfart, og Züs' pynt blandede i deres ophidsede følelser noget af det, som man virkelig kalder kærlighed.

Da de var kommet uden for stadens port, opfordrede den venlige jomfru sine bejlere til at lægge deres vadsække på trillevognene og trække dem efter sig, for at de ikke uden nødvendighed skulle trætte sig på udvejen. Det gjorde de da, og da de drog ud imod bjergene, som hævede sig jævnt bag ved den lille by, så det næsten ud som en artilleribrigade, der drog op på bjerget for at besætte en skanse deroppe. Da de på denne måde havde bevæget sig fremad i en god halv times tid, gjorde

de holdt på et smukt højdepunkt ved en korsvej, og satte sig her i en halvkreds under et lindetræ, hvorfra man nød en vidtstrakt udsigt over skove, søer og småbyer. Züs åbnede nu sit forrådskammer, og gav hver af dem en håndfuld pærer og blommer at vederkvæge sig på, og således sad de en rum tid tavse og alvorlige, og man hørte kun en sagte smækken med tungerne, når de sugede hul på de søde frugter.

Da begyndte Züs at tale til dem, idet hun kastede en blommesten bort og aftørrede sine violetfarvede fingerspidser i det unge græs.

"Kære venner!" sagde hun, "betragt verden, hvor skøn og vidtløftig den er, trindtom opfyldt af herlige sager og besået med menneskenes boliger! Og dog turde jeg vædde på, at der intet steds i den vide verden er i denne højtidelige time samlet fire så fredsommelige og retsindige mennesker som vi, der er samlede her, intet steds samlet fire så kløgtige og betænksomme af gemyt, så hengivne til arbejdsomhed og alle dyder, til beskedenhed, sparsomhed, fredsommelighed og inderligt venskab. Hvor mange blomster ser vi ikke her omkring os af alle arter, som foråret udklækker, i særdeleshed de gule kodriver, der giver en velsmagende og sund te – men er de retskafne eller arbejdsomme? Er de sparsommelige eller forsigtige eller i stand til forstandige og kloge overvejelser? Nej, det er uvidende og åndløse naturprodukter, de tilbringer deres tid uden tanke eller fornuft, og hvor skønne de end ser ud, ender de dog til sidst som livløst hø, hvorimod vi er dem langt overlegne ved vor dyd og heller ikke står tilbage for dem, hvad skikkelsens ydre skønhed angår; for os har Gud skabt i sit billede og indblæst os sin ånde. O kunne vi dog altid sidde

således sammen her i dette paradis i sådan uskyld; ja, mine venner, det synes mig, at vi alle er i uskyldighedstilstanden, kun forædlet ved en højere erkendelse, for vi kan Gud ske lov alle læse og skrive og har alle lært en nyttig håndtering. Visselig har jeg anlæg og gaver til mangt og meget, ja jeg tiltror mig at kunne udrette ting, som den lærdeste frøken ikke formår, hvis jeg ville gå uden for min stand; men beskedenhed og ydmyghed er en retskaffen kvindes skønneste smykke, og det er mig nok at vide, at min ånd ikke er blottet for en højere indsigt. Allerede har mange begæret mig, der ikke vare mig værd, og nu ser jeg på en gang tre værdige bejlere forsamlet om mig, af hvilke hver med lige ret kunne gøre fordring på min hånd. Forestil jer, hvordan mit hjerte må hensmægte i denne vidunderlige overflod, og forsøg at sætte jer i mit sted, tænk jer, at enhver af jer var omgivet af tre lige fuldkomne jomfruer, der alle begærede ham, så at han af den grund ingen af dem kunne vælge og ingen af dem kunne få. Forestil jer ret levende, at rundt om hver af jer sad der tre jomfruer Bünzlin, der bejlede til jer, klædt lige som jeg og af samme udseende, så at jeg var lige som nifoldig her til stede og fra alle sider så på jer og smægtede for jer. Gør I det?"

De vakre svende hørte forundret på så megen veltalenhed, de holdt pludselig op med at tygge og gav sig med meget enfoldige ansigter til at grunde over denne besynderlige opgave. Schwaberen blev først færdig med det og udbrød med et sødt smil:

"Ja, dyrebare jomfru Züs, når De godhedsfuldt tillader det, så ser jeg Dem ikke blot trefold, men hundredfoldig omsvæve mig, tilsmile mig med Deres hulde øjne og tilbyde mig tusinde kys!"

"Sniksnak!" udbrød Züs barsk tilrettevisende, "ikke på så usømmelig og overdreven måde! Hvad falder Dem dog ind, ubeskedne Dietrich? Jeg har jo ikke tilladt Dem at forestille Dem mig hundredfoldig og tilbydende Dem kys, men kun trefoldig omgivende hver især af jer og på sømmelig og ærbar vis uden alt for nære fortroligheder!"

"Ja!" udbrød nu Jobst og pegede med en afrevet pærestilk omkring sig, "kun trefoldig, men i største ærbarhed ser jeg den dyrebare jomfru Bünzlin spadsere rundt om mig og venligt vinke til mig, idet hun lægger hånden på hjertet. Tak, tak, ærbødigst tak," sagde han, idet han med et lyksaligt smil bukkede i tre retninger, som om han virkelig så tre jomfruer.

"Det er ret," sagde Züs smilende; "hvis der ellers er nogen forskel på jer, så er I dog den mest begavede, kære Jobst, i alt fald den forstandigste!"

Fridolin, bayreren, var endnu ikke blevet færdig med sine anskuelsesøvelser; men da han hørte denne tale over Jobst, følte han sig urolig og skyndte sig råbe:

"Også jeg ser den dyrebareste jomfru Bünzlin trefoldig spadsere omkring mig i største ærbarhed og vellystigt vinke til mig, idet hun lægger hånden -"

"Fy, bayrer!" afbrød Züs ham heftigt og vendte ansigtet bort. "Ikke et ord mere! Hvorfra får De mod til at omtale mig på en så letfærdig måde og indbilde Dem slige uanstændigheder? Fy, fy!"

Den stakkels bayrer var som truffet af et lyn og blev purpurrød i ansigtet uden at vide hvorfor, for han havde egentlig slet intet forestillet sig, men kun efter ordlyden søgt at gentage Jobsts udtalelse, da han havde set, hvor vel den var blevet optaget.

Nu vendte Züs sig atter til Dietrich.

"Kan De nu ikke forestille Dem mig på en beskednere måde?"

"Jo, med Deres tilladelse," svarede han, glad over på ny at blive tiltalt, "nu ser jeg Dem trefoldig omkredse mig, mens De se venligt, men anstændigt på mig og rækker mig tre hvide hænder, som jeg kysser!"

"Godt!" sagde Züs, "og De, Fridolin? Er De endnu ikke omvendt fra Deres forvildelse? Er Deres voldsomme blod endnu ikke afkølet til en anstændig beskuelse?"

"Om forladelse!" sagde Fridolin spagfærdigt, "det synes mig nu, at jeg ser tre jomfruer, som byder mig tørrede pærer og som ikke synes ugunstigt stemte imod mig. Den ene er ikke skønnere end den anden, og valget mellem dem synes mig en bitter drik."

"Nu vel," sagde Züs, "efter at jeres indbildningskraft nu har fremtryllet jer ni sådanne lige fuldkomne og attråværdige personer, og midt i denne henrivende overflødighed har følt valgets bitterhed, tænk jer så derfra til min tilstand, og som I har set, at jeg med forstand og beskedenhed føjer mig i skæbnens beslutninger, så tag også I eksempel af min styrke og lov mig og hinanden indbyrdes, at I også i fremtiden vil vise fordragelighed mod hinanden og skilles i samdrægtighed og kærlighed, lige som jeg skilles fra jer, hvordan end skæbnens afgørelse måtte falde ud. Så foren da jeres hænder i min hånd og lov det!"

"Ja, i sandhed," udbrød Jobst, "jeg i det mindste vil gøre det; fra min side skal der ikke være noget i vejen!"

Og de to andre skyndte sig at råbe:

"Fra min ikke heller! Fra min ikke heller!"

Og de lagde alle hænderne sammen, mens dog hver af dem i sit stille sind besluttede at løbe det bedste han havde lært.

"Fra min side skal der sandelig ingen strid eller bitterhed komme," gentog Jobst, "for jeg har fra barndommen af været en villig og fredsommelig natur. Endnu har jeg aldrig haft nogen trætte med nogen, og aldrig har jeg kunnet tåle at se et dyr lide ondt; hvor jeg har været, har jeg opført mig godt og høstet den bedste ros for min sindige og fredsommelige færd, for endskønt også jeg forstår mig lidt på mange ting og er en forstandig ung mand, så har dog ingen nogensinde set mig blande mig i noget, der ikke kom mig ved, og jeg har stedse udført mine pligter med den størst mulige nøjagtighed. Jeg kan arbejde så meget, det skal være, uden at det skader mig, da jeg er sund og frisk og i den bedste alder. Alle mine værtinder har sagt om mig, at jeg var et mønster, et sjældent menneske, som det ikke var nogen sag at komme ud af det med. Ak, jeg tror virkelig selv, jeg kunne leve som i Himlen med Dem, allerkæreste jomfru Züs!"

"Ja, det tror jeg nok!" sagde bayreren ivrigt, "det var også en kunst at leve som i Himlen med jomfru Züs. Det skulle jeg næsten også tro, at jeg kunne, for jeg er heller ikke tabt bag af en vogn. Mit håndværk forstår jeg fra grunden af og passer mine ting uden at spilde et unyttigt ord. Jeg har intet steds voldt klammeri, endskønt jeg har arbejdet i store stæder, og jeg har aldrig sparket til en kat eller trådt på en edderkop. Jeg er tarvelig og mådeholden og tilfreds med alle slags kost, og jeg ved at nøjes med lidt og dog være taknemmelig og fornøjet. Jeg er rask og munter og kan holde en hel del ud, en god samvittighed er den bedste livseliksir, alle dyr elsker mig og

løber efter mig, fordi de vejrer min gode samvittighed, for hos et slet menneske ville de ikke være. Da jeg rejste fra staden Ulm, fulgte en puddelhund mig i tre dage, og jeg måtte til sidst indelukke den hos en bondemand, da jeg som en beskeden håndværkssvend ikke kunne ernære et sådant dyr, og da jeg rejste over Böhmerwald, blev hjorte og dådyr stående i en snes skridts afstand fra mig og var slet ikke bange for mig. Det er mærkværdigt, hvordan selv de vilde dyr forstår at aflure mennesket, hvad der bor i ham, og uvilkårligt føler sig tiltrukket af dem, der har et godt hjerte!"

"Ja, det må virkelig forholde sig således!" udbrød schwaberen. "Se blot, hvordan denne finke hele tiden flyver omkring mig og prøver at nærme sig til mig. Og det lille egern der henne i grantræet ser sig idelig om efter mig, og her kryber en lille bille nok så frejdigt op ad mit ben og vil slet ikke lade sig fordrive. Den må visselig befinde sig ret vel hos mig, det kære, gode, lille dyr!"

Men nu blev Züs skinsyg og afbrød ham temmelig heftigt:

"Hos mig vil alle dyr gerne være! En fugl har jeg haft i otte år, og den døde meget nødig fra mig; vor kat stryger sig op ad mig, hvor jeg går og står, og naboens duer trænges og kives uden for mit vindue, når jeg kaster brødsmuler ud til dem. Alle dyr har vidunderlige egenskaber hvert efter sin art. Løven ledsager gerne konger og helte, elefanten følger fyrsten og den tapre kriger; kamelen bærer købmanden igennem ørkenen og fører hans vandbeholdning i sin bug, og hunden ledsager sin herre gennem alle farer og styrter sig endog i havet for ham! Delfinen elsker musik og svømmer efter skibene, og ørnen flyver med krigshærene. Aben er et menneskelignende dyr, som efterligner

alt, hvad den ser menneskene gøre, og papegøjen forstår vort sprog og sladrer med os som en gammel mand. Selv slangerne lader sig tæmme og danser da på deres halespids; krokodillen udgyder menneskelige tårer og bliver æret og beskærmet af borgerne i hine lande; strudsen lader sig sadle og ride som en hest. Den vilde bøffel drager menneskets vogn, og det kronede rensdyr trækker hans slæde. Enhjørningen leverer ham det snehvide elfenben og skildpadderne deres gennemsigtige knogler."

"Med forlov!" sagde alle tre kammagere i munden på hinanden, "her tager De bestemt fejl; elfenbenet indvinder man af elefantens tænder, og skildpaddekammene gør man af skildpaddens skal og ikke dens knogler."

Züs blev brændende rød og sagde:

"Ja, det er dog et spørgsmål; I har sikkert ikke set, hvor man tager det fra, men forarbejder det kun i mindre stykker; jeg tager ellers sjældent fejl, dog være det med det, som det vil, og lad mig i alt fald tale ud: Ikke blot dyrene har deres særegne, af Gud indplantede ejendommeligheder, men endog de livløse sten, der hugges ud af bjergene. Krystal er gennemsigtigt som glas, marmoret er hårdt og året, snart hvidt og snart sort; ravet har elektriske egenskaber og tiltrækker lynet, men forbrænder da og lugter som røgelse. Magneten tiltrækker jern; på skifertavler kan man skrive, men ikke på diamant, for den er hård som stål, hvorfor den også benyttes af glarmesteren til at skære glasset itu, da den er lille og spids. I ser nu, kære venner, at også jeg ved nogen besked med dyrene; men hvad mit forhold til dem angår, så er følgende at bemærke: Katten er et snu og listigt dyr, og er derfor kun snu og listige mennesker

hengiven; duen derimod er uskyldighedens og enfoldighedens udtryk, og kan derfor kun føle sig tiltrukket af enfoldige og uskyldige sjæle. Da nu både katte og duer er mig hengivne, så følger deraf, at jeg er på en gang klog og enfoldig, snu og uskyldig, som det da også hedder: Vær snilde som slanger og enfoldige som duer! På denne måde kan vi lære mangt og meget af dyrenes forhold til os, når vi betragter det på rette måde og ved at føre os det til nytte."

De stakkels kammagere vovede ikke at sige et ord mere, således havde Züs overvældet dem med sin visdom, og hun vedblev endnu at udgyde sig i en mængde højtravende talemåder, så at syn og hørelse til sidst helt forgik for dem. Men hvor højt de end beundrede ånd og veltalenhed, var der dog ingen af dem, som i denne sin beundring syntes sig selv for ringe til at besidde klenodiet, i særdeleshed da dette var af en så billig beskaffenhed og kun bestod i en rastløs tunge. Om de også selv har gjort sig fortjent til den skat, de stiller så højt, og forstår at bringe noget ud af den, er et spørgsmål, som slige dumrianer enten rent glemmer at stille eller dog stiller sig til allersidst, for de er som børn, der griber efter alt, hvad der skinner dem i øjnene, der stryger farverne af alt og helst vil stikke et klokkespil helt i munden i stedet for at holde det for ørene. Således ophidsede de stadig hinanden mere og mere i deres begærlighed og iver efter at erhverve denne udmærkede person, og jo mere hovmodige, hjerteløse og tomme Züs tåbelige fraser blev, desto mere betagne blev kammagerne over det, og desto elendigere følte de sig. De led også af brændende tørst oven på al den tørre frugt, de havde spist; Jobst og bayreren gav sig til at søge efter vand i krattet, og da de var så

heldige at finde en kilde, fyldte de sig med koldt vand. Schwaberen derimod havde listeligt forsynet sig med en lille flaske, hvori der var kirsebærlikør blandet med vand og sukker. Denne forfriskning skulle styrke ham og give ham forspringet ved løbet; for han vidste godt, at de andre var for sparsommelige til at tage noget med eller til at holde rast i en kro. Denne flaske skyndte han sig nu at tage frem, mens de andre fyldte sig med vand, og bød jomfru Züs en slurk med. Hun tømte den halvt; det smagte hende fortræffeligt og forfriskende, og hun smilede derved så ømt til Dietrich, at resten af flasken, som han selv drak, smagte ham som den lifligste kypervin og styrkede ham vældigt. Han kunne ikke afholde sig fra at gribe Züs' hånd og sirligt kysse hendes fingerspidser; hun lagde sin pegefinger let på hans læber, og han bar sig ad, som om han ville snappe efter den, og gjorde derved en mund som en karpe; Züs smilede falsk og venligt, Dietrich smiskede fiffigt og sødt; de sad på jorden med ansigterne vendt mod hinanden og berørte undertiden hinanden kærtegnende med skosålerne, som om de ville give hånd med benene. Züs bøjede sig en smule forover og lagde sin hånd på hans skulder, og Dietrich ville just gengælde denne venlighed, da sachseren og bayreren i samme øjeblik vendte tilbage og blege og stønnende blev vidner til dette syn. For de var pludselig blevet dårlige og havde fået hjerteondt af alt det vand, de havde nydt oven på de tørrede pærer, og den smerte, som de nu følte ved synet af det karesserende par, forenede sig med sløvheden fra en tom mave, så at den kolde sved sprang frem på deres pander. Züs tabte dog ingenlunde fatningen, men vinkede overmåde venligt ad dem og råbte:

"Kom hid, kære venner, og sæt jer hos mig, at vi endnu en lille stund og for sidste gang kan glæde os ved vor samdrægtighed og vort venskab."

Jobst og Fridolin smed sig hurtigt ned ved siden af og strakte deres ben ud; Züs gav schwaberen den ene hånd, rakte Jobst den anden og berørte med fødderne Fridolins støvlesåler, mens hun med ansigtet skiftevis smilede til dem alle tre. Således gives der virtuoser, der kan traktere mange instrumenter på en gang, på hovedet ryster de et klokkespil, med munden blæser de på fløjte, med hænderne spiller de guitar, med knæene slår de et par tymbler, med fødderne trakterer de en triangel og med albuerne slår de på en tromme, som de har hængende på ryggen.

Derpå rejste hun sig op, bragte sin kjole i orden, som hun omhyggeligt havde hæftet op, og sagde:

"Nu er det vel på tide, kære venner, at vi begiver os på vej og at I ruster jer til den alvorsfulde gang, som mesteren i sin dårskab har pålagt jer, men som vi betragter som en anordning af en højere magt! Tiltræd nu denne vandring opfyldt af skøn iver, uden bitterhed eller nag mod hinanden, og overlad villigt sejrherren kampens løn."

Som stukket af en hveps fo'r svendene op og forberedte sig til løbet. Dér stod de nu og skulle forsøge at tage luven fra hinanden med disse satte ben, som i umindelige tider aldrig havde bevæget sig uden i eftertænksom og ærbar gang! Ingen af dem kunne huske at han nogensinde havde sprunget eller løbet. Schwaberen havde det frejdigste udseende, han skrabede jorden med fødderne og syntes endog utålmodigt efter at løfte dem. De så på hinanden med besynderligt forslagne miner, var

blege og svedte dog, som om de allerede var midt i det voldsomste kapløb.

"Giv endnu en gang hinanden hånden!" sagde Züs, og de efterkom denne opfordring så viljeløst og mekanisk, at de tre hænder berørte hinanden og gled fra hinanden, som om de havde været af bly.

"Skal vi da virkelig begynde på disse tåbeligheder?" sagde Jobst og fo'r med hånden hen over øjnene, der begyndte at dryppe.

"Ja," svarede bayreren, "skulle vi virkelig løbe og springe?" og han begyndte at græde.

"Og De, allerkæreste jomfru Bünzlin," sagde Jobst hylende, "hvorledes vil De forholde Dem under alt dette?"

"Det sømmer sig for mig," svarede hun, idet hun førte lommetørklædet til øjnene, "det sømmer sig for mig at lide, tie og se til!"

Den underfundige schwaber hviskede indsmigrende:

"Men siden efter, jomfru Bünzlin?"

"O, Dietrich," svarede hun blidt, "ved De ikke, at det hedder: Skæbnens lov er hjertets stemme?"

Og derved så hun på ham fra siden med et besynderlig forblommet blik, så at han igen begyndte at lette på benene og havde mest lyst til straks at sætte af sted i trav.

Mens de to bejlere bragte deres små trillevogne til vadsækken i orden, og Dietrich var beskæftiget med det samme, puffede hun ham flere gange ret eftertrykkeligt med sin albue eller trådte ham på foden; hun viskede også støvet af hans hat, men på samme tid smilede hun til de andre, som om hun hemmeligt havde schwaberen til bedste, dog således, at denne ikke

opdagede det. Alle tre tog sig nu en ordentlig mundfuld luft, så at deres kinder struttede som på basunblæsere, og på samme tid udstødte de dybe suk. De så sig om til alle sider, tog hattene af, tørrede sveden af panden, glattede det fugtige hår og satte atter hattene på. Endnu en gang så de sig om mod alle verdenshjørner og snappede på ny efter luft. Züs blev grebet af medynk med dem og var så rørt, at hun endog græd.

"Her er endnu tre tørrede blommer," sagde hun; "tag hver af jer én af dem i munden og behold den dér, det vil vederkvæge jer! Så drag da bort og omskab dårernes ondskab til de retfærdiges visdom. Hvad de i deres letsind har udtænkt, skal I forvandle til en alvorsfuld prøve i selvbeherskelse og forstand, til en sindrig afslutning på en mangeårig kappestrid i dyd og alskens fuldkommenhed!"

Dermed stak hun en blomme i munden på hver af dem, som de begærligt sugede på. Jobst lagde hånden på sin mave og udbrød:

"Når det skal være, så lad det da i Himlens navn begynde!"

Og nu begyndte han pludselig, idet han hævede sin stok, med stærkt krummede knæ at skride hen ad vejen, idet han trak sin vadsæk efter sig på den lille vogn. Næppe så Fridolin dette, før han med lange skridt fulgte efter ham, og nu ilede de i temmelig rask trav ned ad vejen uden en eneste gang at se tilbage. Schwaberen var den sidste, der rejste sig; han gik tilsyneladende ganske ligegyldig og med et lunt, inderlig fornøjet smil ved siden af Züs, som om han var fuldkommen sikker på sejren og derfor ædelmodigt ville indrømme sine kammerater et forspring. Züs roste hans forstandige sindighed og hængte sig fortroligt ved hans arm.

"Ak, det er dog skønt," sagde hun med et suk, "at have en fast støtte i livet! Selv om man er tilstrækkelig begavet med forstand og indsigt og vandrer ad dydens vej, så går det dog langt behageligere ved en fortrolig vens arm!"

"Ja vist, det skulle jeg mene!" smiskede Dietrich og puffede hende i siden med sin albue, mens han på samme tid spejdede efter sine medbejlere, om de ikke fik alt for stort forspring. "Har De endelig fået øjnene op, kæreste jomfru? Begynder De at mærke, hvor David købte øllet?"

"O, Dietrich, kære Dietrich," sagde hun med et endnu dybere suk, "jeg føler mig ofte ret ensom!"

"Hopsa, sådan skal det være; tænkte jeg det ikke nok!" råbte han, og hans hjerte hoppede derved som en hare i et hvidkålsbed.

"O, Dietrich!" sukkede hun og trykkede ham fastere til sig; det begyndte at svimle for ham, og hans hjerte var nær ved at briste af underfundig glæde; men på samme tid opdagede han, at hans forløbere ikke mere var at se, da vejen gjorde en svingning et stykke foran. Han ville nu frigøre sig for Züs' arm og løbe efter dem; men hun holdt fast på ham og klamrede sig til ham, som om hun havde fået et ildebefindende, så at det ikke lykkedes ham at slippe bort.

"Dietrich!" hviskede hun og sendte ham et smægtende øjekast, "lad mig ikke alene, jeg forlader mig på Dem, støt mig!"

"Nej, pokker heller; slip mig, jomfru!" råbte han angst, "eller jeg kommer for sent og så god nat, min øjesten!"

"Nej, nej! De må ikke forlade mig, jeg føler mig svag, jeg får ondt!" jamrede hun.

"Ondt eller ikke ondt!" råbte han og rev sig løs med magt.

Han løb op på en lille forhøjning i terrænet og så sig om og opdagede da sine medbejlere i fuldt firspring langt nedenfor bjerget. Nu stak han i at løbe, men vendte dog endnu en gang hovedet om for at se efter Züs. Da så han hende sidde ved indgangen til en snæver, skyggefuld skovsti og vinke ham til sig med hånden. Dette syn kunne han ikke modstå, men ilede tilbage til hende i stedet for at fortsætte sin vej ned ad bjerget. Da hun så ham nærme sig, rejste hun sig og gik dybere ind i skoven, idet hun idelig så sig om efter ham, for på denne måde håbede hun at holde ham helt udenfor kapløbet og trække omkring med ham så længe, at han kom for sent, og altså ikke kunne blive i Seldwyla.

Men den snu schwaber forandrede i dette øjeblik sin slagplan og besluttede at gøre sin lykke her oppe på bjerget, og således gik det til, at alt tog en helt anden vending, end den træske Züs havde beregnet. Så snart han havde indhentet hende på et afsides sted, kastede han sig på knæ for hende og begyndte at bestorme hende med de fyrigste kærlighedserklæringer, en kammager nogensinde har fremført. Først søgte hun at berolige ham og bibringe ham artige manerer uden dog helt at skræmme ham bort, idet hun begyndte at traktere ham med sine åndrigheder og skønne talemåder. Men da han malede hende Himmel og Helvede, som hans ophidsede og stærktspændte fantasi udstyrede ham med de skønneste trylleord til, da han overvældede hende med ømhedsbeviser af enhver art og snart søgte at bemægtige sig hendes hænder, snart hendes fødder og roste og priste hendes sjæl og legeme og alt, hvad der hørte hende til, så at himlen gerne kunne være blevet grøn over det, og da dertil vejret var så yndigt og skoven

så stille, tabte Züs til sidst ligevægten, som et væsen, hvis tanker til syvende og sidst var lige så upålidelige som hendes sanser; hendes hjerte sprællede så ængsteligt og værgeløst som en oldenborre, der ligger på ryggen, og Dietrich besejrede det fuldstændig. Hun havde lokket ham ind i krattet for at forråde ham og blev nu selv i en håndevending erobret af schwaberen. Dette skete ikke, fordi hun var et særlig letfængeligt gemyt, men fordi hun var et kortsynet, lille fruentimmer, som med al sin indbildte visdom dog ikke så længere end til sin egen næsetip. Vel en time tilbragte de i denne skønne ensomhed; de omfavnede hinanden et uendeligt antal gange og gav hinanden tusinde kys. De tilsvor hinanden evig troskab og det i fuld oprigtighed, og blev snart enige om at gifte sig under alle omstændigheder.

Imidlertid havde rygtet om de tre kammageres besynderlige forehavende udbredt sig i byen, og mesteren havde selv gjort sig en spas af at gøre sagen bekendt i så vid en kreds som muligt. Seldwylerne glædede sig til dette usædvanlige skuespil og var meget opsatte på at se de tre satte og velanstændige kammagere løbe om kap til almindelig moro. En stor menneskemængde var draget uden for porten og havde lejret sig ved begge sider af vejen, som om man ventede en virkelig hurtigløber. Drengene var klatret op i træerne, de gamle sad i græsset og røg deres piber, synligt oplivede ved udsigten til en så billig fornøjelse. Selv de finere herrer var rykket ud for at overvære denne sjældne spas og sad i gemytlig passiar omkring i værtshusenes haver og lysthuse og indgik en mængde væddemål. I de gader, løberne skulle passere igennem, var alle vinduer åbnet, og i stadsstuerne havde damerne lagt røde og

hvide puder i vindueskarmene til at hvile armene på, og indbudt en talrig skare veninder, så at der blev en masse improviserede kaffeselskaber, og pigerne fik deres hyre med at hente kaffe og tvebakker.

De drenge, som sad i toppen af de højeste træer uden for byen, så nu en lille støvsky nærme sig og begyndte at råbe:

"De kommer! De kommer!"

Og nu varede det ikke længe, før man så Fridolin og Jobst komme farende som en jævndøgns stormvind hen ad vejen med en tæt støvsky bag efter sig. Med den ene hånd trak de deres vogne, der hoppede som vanvittige over stok og sten, med den anden holdt de deres hatte fast, der var gledet ned i nakken, mens deres lange frakkeskøder flagrede bag efter dem og stod næsten vandret ud i luften. De var begge dækket med støv og sved, de åbnede munden på vid gab og gispede efter luft. Af hvad der foregik omkring dem, så eller hørte de intet, og store dråber trillede de arme fyre ned over kinderne, uden at de havde tid til at tørre dem bort. De holdt omtrent hinanden stangen; dog var bayreren et hanefjed forud.

Der opstod nu en forfærdelig råben og latter, der bredte sig i hele omkredsen. Alle tilskuerne trængte sig tæt sammen om vejen, og fra alle kanter råbte man:

"Ret så, ret så! Stræk kun ud! Kil på, sachser! Det var ret, bayrer, hæng i! Den ene er allerede væk, der er kun to tilbage."

De pæne herrer omkring i haverne var sprunget op på borde og bænke og var nær ved at dø af latter. Deres latter lød som en rullende torden hen over den ustandselige larm fra mængden udenfor og gav signalet til en ekstra festdag. Gadedrenge og plebs løb bag efter væddeløberne og fulgte dem i et hujende

optog ind til byens port og efterlod bag sig en uhyre rullende støvsky. Selv fruentimmer og unge gadetøse løb med og blandede deres højrøstede, skrigende stemmer i den almindelige larm. Allerede var de ganske tæt ved porten, hvis tårne var fyldt med nysgerrige, der svingede med huerne; de to kammagere fo'r af sted som løbske heste, med hjerterne fulde af angst og kval. Da fandt en gadedreng på at sætte sig på Jobsts trillevogn oven på hans vadsæk og lod sig under jublende bifaldsråb køre med. Jobst vendte sig om og bad ham bønligt at give slip, og, da det ikke hjalp, slog han efter ham med sin stok; men ungen grinede kun ad ham og dukkede sig. Derved vandt Fridolin et betydeligt forspring, og da Jobst mærkede det, kastede han sin stok imellem benene på ham, så at han snublede og faldt. Men idet Jobst ville fare fordi ham, greb bayreren fat i hans frakkeskøde og hævede sig derved i vejret. Jobst slog ham over hænderne og råbte:

"Slip mig, slip!"

Men Fridolin gav ikke slip. Jobst greb derfor til gengæld fat i Fridolins frakkeskøde, og nu klamrede de sig således fast til hinanden og drejede sig langsomt ind gennem byens port, mens nu og da en af dem ved et ryk eller spring forsøgte at slippe løs fra den anden. De græd, jamrede og hylede som børn under et slagsmål og råbte i usigelig jammer:

"O, Gud, slip dog! Barmhjertige frelser, så lad mig dog løs! Slip, Jobst! Slip mig, Fridolin! Slip du, Satan!"

Og under alt dette slog de hinanden over hænderne, men kom dog kun fremad med sneglefjed. Hat og stok havde de begge tabt, to gadedrenge havde samlet dem op og løb nu bag efter dem med hattene stukket på stokkene. Foran, på siden og

bag ved dem bølgede den larmende menneskestrøm; alle vinduer var fyldt med damer, der blandede deres sølvklare latter i den rasende brænding neden under, og i lang tid kunne man ikke erindre at have oplevet så munter en dag der i byen. Ja denne ualmindelige komedie morede seldwylerne så kosteligt, at det ikke faldt nogen af dem ind at gøre de to kapløbere opmærksomme på deres mål, da de endelig kom ud for mesterens hus. De selv så det heller ikke, i deres ophidsede tilstand så de overhovedet intet, og således væltede den rasende folkemængde sig helt igennem byen og ud ad den modsatte port. Mesteren havde siddet i sit vindue og godtet sig kosteligt over dette optog, og da han nu havde ventet en lille times tid på sejrherren, ville han just gå ud, da Dietrich og Züs stille og uforudset trådte ind.

Disse havde nemlig drøftet forholdene på vejen og var kommet på den tanke, at kammageren vist næppe ville være utilbøjelig til at afstå forretningen mod en kontant pengesum, da han dog ikke længe ville kunne hænge ved den. Züs ville i dette øjemed ofre sit pantebrev og schwaberen sine sparepenge og de ville således blive herrer over stillingen og kunne le ad de andre to. De meddelte den overraskede mester deres forslag, og denne betænkte sig ikke længe på at afslutte denne handel bag sine kreditorers ryg, før det endnu var kommet til et brud, da han derved blev herre over en sum kontanter. Det hele blev afgjort i en snup, og før solen gik ned, var jomfru Bünzlin den retmæssige ejer af kammagerforretningen og hendes forlovede lejer af det hus, hvori samme blev drevet, og således var Züs uden at have anet det samme dags morgen endelig erobret og fortøjet af den behændige schwaber.

Halvt forgået af skam, udmattelse og ærgrelse lå Jobst og Fridolin i det herberg, hvor man havde ført dem hen, efter at de endelig var segnet om på fri mark, fuldstændig bidt fast i hinanden. Da hele byen nu en gang var kommet på benene, glemte man snart anledningen til det hele og holdt sig en lystig aften. I mange huse blev der danset, og i værtshusene blev der drukket og sunget viser ligesom på de store Seldwyla-festdage, for seldwylerne behøver kun en ganske lille anledning for at holde et stort kalas. Da de to arme djævle så, hvorledes den tapperhed, de havde tænkt at besejre verdens dumhed med og gøre sig den underdanig, kun havde tjent til at prostituere dem og gøre dem til spot for hele verden, var de nær ved at gå fra sans og samling, for de havde ikke blot forfejlet og ødelagt mange års vise plan, men samtidig forspildt det gode navn, de havde erhvervet sig som besindige og forstandige folk.

Jobst, som var den ældste, og som havde opholdt sig syv år i Seldwyla, var rent fortabt og kunne slet ikke forvinde det igen. Helt tungsindig gik han førend daggry udenfor byen og hængte sig i et træ på det sted, hvor de dagen forud havde holdt rast. Da bayreren en time senere kom der forbi og så ham hænge dér, blev han grebet af en sådan fortvivlelse at han løb derfra som vanvittig og fuldstændig forandrede sit væsen og snart blev bekendt som en uordentlig og fordrukken person, som man helst gik af vejen for.

Kun schwaberen Dietrich vedblev at være et dydsmønster og spillede en fremtrædende rolle i den lille by, men fornøjelsen var ikke stor, for Züs undte ham ingen ro, men regerede og undertrykkede ham og betragtede sig selv som den eneste kilde til alt godt.

Om "De tre retfærdige kammagere"

Forfatter: Gottfried Keller (1819-1890).
Org.udgave: *Die drei gerechten Kammmacher.* i *De Leute von Seldwyla*, Vieweg Verlag, Braunschweig 1856.
Denne udgave baseret på: *Folkene i Seldwyla.* Fortællinger. Oversættelsen ved Alfred Ipsen. Andr. Schous Forlag, København 1883.
Oversætter: Alfred Ipsen (1851-1922).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter træsnit af Ernst Gustav Würtenberger (1868-1934): *Jungfer Züs Bünzlin* (1918).

ISBN 978-87-7628-169-4
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-393-4 (Ølstykke 2015).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk